

Witte haat gepareerd met zwarte humor

BlackKkKlansman: zwarte agent infiltreert bij de Ku Klux Klan

Hoewel nauwelijks meer actief is de Ku Klux Klan nog altijd een sterk symbool van racisme en rechts-extremisme in de VS. Historisch is de organisatie vooral verbonden met tijden waarin de emancipatie van minderheden nog hardhandig kon worden teruggedragen. Verschillende films hebben dit racisme, het geweld en de schandalen met verontwaardiging getoond. Andere maken de witgejurkte mannen met hun puntmutsen juist belachelijk. De film *BlackKkKlansman* doet een beetje van allebei.

Nicole van der Steen
is redacteur van Kleio.

De geschiedenis van de Ku Klux Klan kent verschillende tijdperken, die min of meer synchroon lopen met federale wetten en ingrepen om de zwarte bevolking te emanciperen. De eerste Klan werd in Tennessee opgericht in 1865, na de Burgeroorlog en de afschaffing van de slavernij. De eerste leden waren veelal voormalige soldaten van de Confederatie, die er een sport van maakten pas bevrijde slaven 's nachts te terroriseren met hun spookachtige verschijning. De federale regering besloot in december 1865 de discriminerende wetten van het Zuiden terug te draaien en tot de Reconstructie (wederopbouw van de Unie) over te gaan. Dit zorgde voor een enorme groei van de populariteit en het aantal leden van de Klan. Tien jaar lang dreigde en moordde de Klan erop los, gesteund door een groot deel van de witte bevolking en nauwelijks bedwongen door anti-Klanwetten. Toen het Noorden in 1875 de strijd voor burgerrechten voor zwarte mensen opgaf en de racistische Jim Crow-wetten invoerde, werd een illegale terreurorganisatie niet meer nodig bevonden.

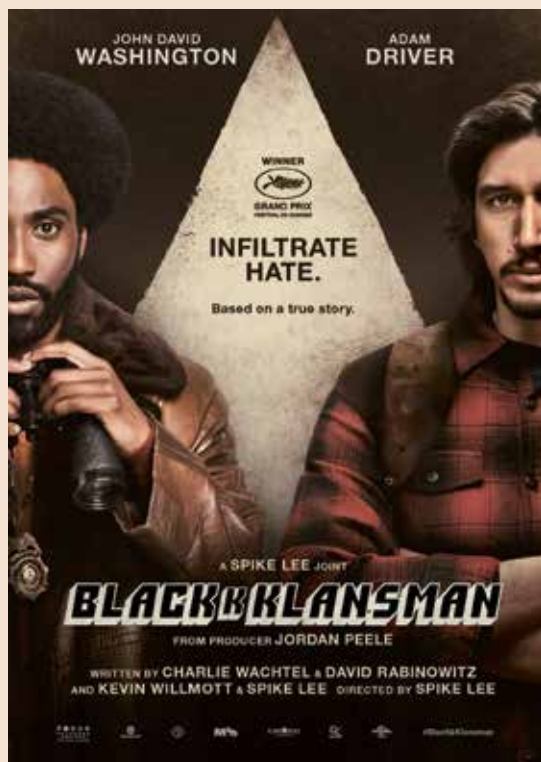
Rechts: Spike Lee geeft regieaanwijzingen tijdens de opnames van *BlackKkKlansman*.
Onder: Een kruisverbranding in Tennessee, 1948. Library of Congress.

In 1915 werd de tweede Klan opgericht nadat D.W. Griffith de film *Birth of a Nation* uitbracht waarin de eerste Klan werd verheerlijkt. De film genoot de instemming van president Wilson, die in zijn boek *History of the American People* lovend had geschreven over de eerste Klansmen. De film werd een enorme hype. Aan de oprichting van de Klan ging een beladen incident vooraf. De Joodse Leo Frank werd door een antisemitische bende gelynch. Veel leden van deze bende stapten over naar de nieuwe Klan. Deze keerde zich, in lijn met de tijdgeest, niet meer alleen tegen zwarte Amerikanen, maar ook tegen Joden en nieuwe (vaak katholieke) immigranten. Hoofdzaak was het witte, protestantse erfgoed te beschermen. In deze tijd werden ook de intimiderende brandende kruisen ingevoerd.

In het interbellum groeide de Klan uit tot een strakke, hiërarchische organisatie met meer dan duizend afdelingen en vijf miljoen leden, verspreid over de gehele Verenigde Staten. Zijn tentakels reikten tot in hoge politieke kringen. Een reeks schandalen, waaronder een verkrachting met dodelijke afloop door de *Grand Dragon* David Stephenson in 1925, veroorzaakte een drastische terugloop in populariteit en ledental van de Klan. Na de Tweede Wereldoorlog werd de Klan opgedoekt. Een deel van de leden

BlacKkKlansman (2018)

Duur: 135 minuten

Regie: Spike Lee

Met: John David Washington, Adam Driver en Ryan Eggold

had zich openlijk verbonden met de nazi's en had getracht de Amerikaanse oorlogsinspanningen te saboteren. Hierdoor was er onder de bevolking nog maar weinig sympathie voor de Klan over.

Eerste zwarte agent

De jaren vijftig en zestig stonden in het teken van de zwarte burgerrechtenbeweging. Stokely Carmichael, geestelijk vader van de *Black Power* die later de basis van de Black Panther-beweging zou vormen, riep vanaf 1966 zijn aanhangers in Mississippi op de agressie van de Klan te beantwoorden met geweld. De Klan had toen al een kerk in Alabama opgeblazen en drie burgerrechtenactivisten vermoord. Met de *Civil Rights Act* kwam in 1964 officieel een eind aan de segregatie in het Zuiden. Tegelijkertijd begon de FBI de Klan te infiltreren om binnen zijn gelederen verdeeldheid te zaaien.

In de jaren zeventig stond de Klan volop in de belangstelling van de Amerikaanse overheid, toen de desegregatie in de praktijk werd doorgevoerd en de Klansmen zich daar met aanslagen en moorden tegen verzetten. De zwarte gemeenschap sloeg echter terug: vrijwel elke Klanmeeting of -manifestatie werd door gewapende zwarte milities verstoord of met een tegenbetoging beantwoord. In 1974 werd

David Duke *Imperial Wizard* van de Klan. Hij besloot de organisatie drastisch te moderniseren en weer toegang tot de politiek te geven. In deze periode besloot de jonge agent Ron Stallworth de Klan te infiltreren – op zich geen uniek gegeven, ware het niet dat hij zwart is.

Ron Stallworth werd in november 1972 de eerste zwarte agent in het Colorado Springs Police Department. Na anderhalf jaar werd hem gevraagd een bijeenkomst met Stokely Carmichael van de Black Power-beweging te bezoeken en subversieve elementen te signaleren. Stallworth wilde altijd al undercover werken en werd na deze succesvolle missie overgeplaatst naar de afdeling recherche. In 1979 viel zijn oog op een advertentie waarin leden werden gezocht voor een nieuw op te richten afdeling van de Ku Klux Klan in Colorado. Stallworth nam per brief contact op met het verzoek om foldermateriaal. In het daarop volgende telefoongesprek deed hij zich voor als een witte racist, boos over het feit dat zijn zus verkerd had met een zwarte man.

Hij was blijkbaar zo overtuigend dat hij een afspraak kon maken in een café. Hiervoor werd een witte 'stand-in' gebruikt, een agent die tot op heden anoniem is gebleven en door Stallworth alleen met 'Chuck' wordt aangeduid. Verbaasd over het gemak waarmee hij een ingang had gevonden in de 'geheime' organisatie, besloot Stallworth undercover te gaan. Voorzien van een microfoon, waardoor zijn collega's konden meeluisteren, won Chuck het vertrouwen van de Klansmen. Ondertussen nam Stallworth de telefonische contacten voor zijn rekening en voerde de regie over de operatie. In de negen maanden van zijn lidmaatschap ontdekte hij dat verschillende leden werkzaam waren bij het ministerie van Defensie, wat voor zeker twee van hen een overplaatsing tot gevolg had. Waarschijnlijk heeft Stallworth met zijn werk zeker drie *cross burnings* weten te voorkomen. ►

John David Washington speelt Ron Stallworth, zwarte undercover-agent bij de KKK.

Politiek statement

De film *BlackKkKlansman*, op het filmfestival van Cannes winnaar van de Grand Prix, volgt in grote lijnen het boek dat Stallworth in 2014 schreef, gebaseerd op zijn onderzoek. Fictieve personages en gebeurtenissen in de film maken het verhaal luchtiger en zelfs geestig. Stallworth draagt in de film een gigantische afro (wat in werkelijkheid niet zo was) en ook zijn de karakters van de personages wat uitvergroot. In de film maakt Stallworth een ontwikkeling door in de richting van zwart activisme, maar blijft hij loyaal aan zijn witte collega's (die door de Black Power-aanhangers 'pigs' genoemd worden). Duidelijk is dat regisseur Spike Lee een politiek statement wil maken. Voor de goede verstaander is de film doorspekt met verwijzingen naar het Trump-tijdperk ('America First!'), wat aan het eind nog eens expliciet gemaakt wordt met beelden van de rellen in Charlottesville in 2017.

'Voor de goede verstaander is de film doorspekt met verwijzingen naar het Trump-tijdperk'

De partner van Stallworth, die als witte Amerikaan in de Klan infiltreert, heet in de film Flip Zimmerman en is van Joodse afkomst. Dit is geheel verzonnen, maar acteur Adam Driver vertoont wel uiterlijke gelijkenis met een foto die 'Chuck' zou weergeven. De Joodse identiteit van Zimmerman maakt zijn werk meer beladen en risicovoller. Een van de Klansmen vertrouwt hem niet. Hij wil hem aan een leugendetector leggen en vraagt hem op een zeker moment te laten zien dat hij niet besneden is. Stallworth, die meeluistert, grijpt net op tijd in door een steen door de ruit te gooien. Gedurende de film begint Zimmerman na te denken over zijn Joodse achtergrond en het antisemitisme binnen de Klan, waar hij eerder geen moment bij stil had gestaan.

Ook verzonnen is het assertieve zwarte meisje Patrice, dat Stallworth ontmoet bij de bijeenkomst met Stokely Carmichael. Zij wordt zijn vriendin en dient om de blijkbaar noodzakelijke romantiek toe te voegen. Onderweg met andere leden van de Black

David Duke, hoogste baas van de KKK, gespeeld door Topher Grace.

Bruikbare scènes

- **07.12-10.54:** Stallworth moet als beginnend agent dossiers uit het archief halen voor agenten die zwarten consequent aanduiden als 'toads' (padden).
- **13.45-27.10:** Stallworth infiltreert bij Black Power en brengt later verslag uit: hij realiseert zich voor het eerst aan welke kant hij staat.
- **27.15-42.00:** Eerste contact met de Klan, aan de telefoon en in persoon, met hilarische momenten.
- **45.37-46.55:** Kort gesprek tussen Stallworth en een collega over het 'mainstream-racisme' van David Duke en de mogelijkheid dat zo iemand het Witte Huis bereikt.
- **49.00-57.44:** Zimmerman moet aan de 'Jodendetector' en wordt gered door Stallworth. Daarna een ietwat moralistische discussie en telefoongesprek met David Duke.
- **57.45-1.00.35:** Het Klanclubje doet schiet-oefeningen; Stallworth ontdekt dat de doelen op rennende zwarten lijken.
- **1.15.02-1.17.38:** David Duke beweert te weten hoe een witte Amerikaan klinkt.
- **1.24.00-1.47.20:** Stallworth moet David Duke beveiligen bij zijn eigen inwijding, de Klanleden bereiden een aanslag voor, een oude zwarte man vertelt over de oude Klan en *Birth of a Nation* en Zimmerman valt bijna door de mand. De scènes zijn prachtig door elkaar gesneden.
- **1.54.50-2.04.00:** Stallworth vertelt Duke wie hij is en krijgt een brandend kruis; daarna beelden van Charlottesville, Trump en de echte David Duke.

Power-beweging wordt ze aangehouden door de meest racistische agent die het korps rijk is en die het recht meent te hebben haar te betasten. Aan het eind van de film neemt ze superieur wraak – ook een vleugje feminisme is zo gewaarborgd.

Lidmaatschapskaart

Je zou denken dat de geestigste momenten in de film fictief zijn, maar verrassend genoeg zijn juist die meestal gebaseerd op de werkelijkheid. Een prominente rol is weggelegd voor David Duke, die nog steeds af en toe als spreker opduikt op extreem-rechtse bijeenkomsten. In de film lijkt hij met zijn jaren zeventig-coupe en snor een karikatuur, tot je je realiseert hoe groot de uiterlijke gelijkenis is. Zo narcistisch als de 'National Director' in de film is, blijkt hij ook in werkelijkheid te zijn. Stallworth vraagt hem aan de telefoon of hij niet bang is dat een zwarte agent probeert te infiltreren door zich wit voor te doen. Welnee, zegt Duke: hij kan feilloos vaststellen dat hij met een witte spreekt. Een geestig moment, rechtstreeks gebaseerd op Stallworths boek.

Ook echt gebeurd: David Duke die er persoonlijk voor zorgt dat Stallworth zijn lidmaatschapskaart krijgt opgestuurd als deze voor het eerst telefonisch contact met hem opneemt. De ingelijste kaart heeft nog jaren bij Stallworth thuis gehangen. De heren voeren vervolgens regelmatig vertrouwelijke telefoongesprekken met elkaar, waarbij Duke zich volkomen op zijn gemak lijkt te voelen. De plaatselijke Klanleider merkt op een gegeven moment op dat Stallworth aan de telefoon heel anders klinkt dan in persoon. Stallworth redt zich eruit door te beweren dat hij zwaar verkouden is. Geloof het of niet, ook in werkelijkheid kwam hij ermee weg. Op de bijeenkomst waar stand-in Zimmerman wordt ingewijd als Klanlid, blijkt Stallworth als enige beschikbaar te zijn om David Duke te beveiligen. Ook dit heeft werkelijk plaatsgevonden, al was het niet bij de inwijding van Stallworth maar bij een lunch in een steakrestaurant.

Zimmerman gedraagt zich overtuigend racistisch tegenover zijn collega, terwijl Duke knarsetandend akkoord gaat met zijn zwarte bodyguard, die belooft dat hij hem met zijn leven zal beschermen. In het echt reageerde Duke overigens, vreemd genoeg, veel hartelijker. Hilarisch wordt het als (de echte) Stallworth om een polaroidfoto met Duke vraagt en op het laatste moment zijn arm om hem heen slaat. Als Duke de foto wil afpakken, dreigt Stallworth hem te arresteren voor het aanvallen van een agent in functie. Ook weer: echt gebeurd, al is de originele foto spoorloos verdwenen.

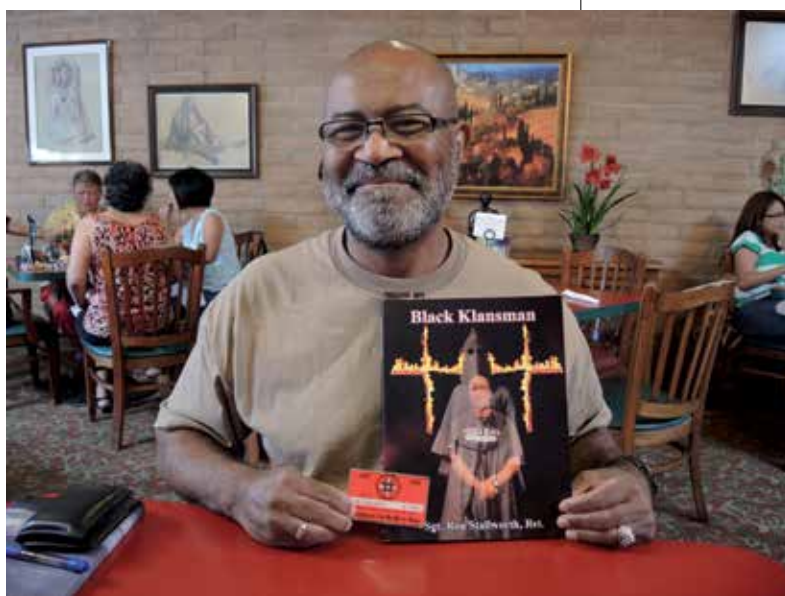
Uiteindelijk wordt ook de racistische collega gearresteerd en blijkt dat het gehele politiekorps achter Stallworth staat. Als de plaatselijke Klanafdeling unaniem besluit hem aan te stellen als leider wordt de operatie beëindigd, onder protest van Stallworth overigens. Zijn meerdere draagt hem op al het bewijsmateriaal van zijn undercoverwerk te vernietigen en het telefoonnummer niet meer te gebruiken. Het mag niet bekend worden dat de politie zulke nauwe banden met de Klan heeft onderhouden. Diep beledigd lopen Stallworth en zijn collega's weg; een laatste telefoontje van de Klan neemt hij niet

meer aan. We weten inmiddels dat hij zich niets van het bevel heeft aangetrokken, maar ook niet uit de school heeft geklapt, tot hij in 2006 een interview gaf over zijn undercoveroperatie.

Het verhaal eindigt met het laatste telefoongesprek van Stallworth met David Duke, terwijl zijn collega's op de achtergrond de slappe lach hebben. Hij vertelt Duke uiteindelijk met wie hij al die tijd te maken heeft gehad, een gesprek dat in werkelijkheid nooit gevoerd is. De volgende dag staat er een brandend kruis voor zijn deur.

De film sluit af met de welbekende beelden van het racistische geweld in Charlottesville. Dat de vergoelijkende woorden van Trump en de reactie van David Duke achter een film over de Ku Klux Klan zijn geplakt mag suggestief zijn, maar toch niet minder verontrustend. ■

Boven: Het undercoverteam: Ron Stallworth en 'Flip Zimmerman' gespeeld door John David Washington en Adam Driver. **Hieronder:** De echte Ron Stallworth met zijn boek *Black Klansman* en zijn lidmaatschapskaart van de Ku Klux Klan.

Verder lezen

Ron Stallworth, *Black Klansman* (Cornerstone 2018).

Wie in de film wie speelt is te vinden op *History vs. Hollywood*: tiny.cc/K4BLA.

Voor biografische informatie over Ron Stallworth, zie tiny.cc/K4BLA2.